

Koos Marsman



De Groote
Utrecht
Kwis



W BOOKS





Voorwoord	4
Vragen	
Bekende Utrechters	7
Utrecht zorgt	19
Utrecht strijdt en lijdt	31
Utrecht verandert	43
Utrecht werkt	55
Utrecht vermaakt zich	63
Utrechtse weetjes	75
Antwoorden	
Bekende Utrechters	88
Utrecht zorgt	97
Utrecht strijdt en lijdt	107
Utrecht verandert	119
Utrecht werkt	130
Utrecht vermaakt zich	138
Utrechtse weetjes	148
Verantwoording	158
Colofon	160

Voorwoord

In de viering van 900 jaar Utrecht, de stad kreeg in 1122 stadsrechten, zagen wij in 2022 de kans om met een quiz de kennis van Utrechters te testen wat betreft de historie van onze stad. Maar nog belangrijker was dat we Utrechters bij elkaar zouden brengen die in quizteams gingen samenwerken om de vragen te beantwoorden.

Rond de 300 Utrechters meldden zich aan voor deelname aan drie voorrondes en de beste teams plaatsten zich voor de grote finale die op 5 november plaatsvond in de Bibliotheek Utrecht op de Neude. Vooraf aan de voorrondes en finales was er nog een Utregkwis voor Bekende Utrechters en was burgemeester Sharon Dijksma zo vriendelijk als 'commentator' aanwezig te zijn.

We gaven het project de titel *De Groate Utreg Kwis* omdat het ons een goed plan leek om vollekstaal-ambassadeur Koos Marsman de quizzes in 't plat Utregs te laten leiden. Niet alleen als entertainment maar ook om de vollekstaal Utregs te promoten want zo veel horen we het niet.

Met de enthousiaste medewerking van RTV-Utrecht waren alle quizzes op de lokale- en regionale televisie te zien en zijn er daarmee duizenden mensen bereikt. Zowel Het Utrechts Archief als de Bibliotheek Utrecht waren daarbij zeer meewerkend om als mooie locatie te dienen.

Heel blij waren we met de medewerking die we van alle kanten kregen zoals de kleine 100 vrijwilligers die ons met van alles bij de orga-



De finalisten van De Groate Utreg Kwis in de Bibliotheek Utrecht op de Neude. Foto: Joep Nijhof

nisatie hebben geholpen. Van het rondbrengen van folders tot en met het begeleiden van deelnemers en verzorgen van locaties waar de quizzes plaatsvonden. Het was hartverwarmend. En alles werd financieel mogelijk met steun van de gemeente Utrecht en diverse fondsen en organisaties die 'om niet' allerlei medewerking verleenden (zie het overzicht onderaan).



Koos Marsman (presentator) en Peter Gieling (projectleider).
Foto: HUA

Het Utrechts Archief en de organisatie voor amateurkunst en -cultuur ZIMIHC zorgden ervoor dat de 'slapende' Stichting Utrechtse Feesten weer actief werd gemaakt (waardoor De Groate Utreg Kwis ook juridische status kreeg) en leverden ook de bestuursleden.

Om de quizzes te kunnen maken hadden we een 'pot' met 250 vragen voorbereid waaruit we voor iedere aflevering konden kiezen. We stelden de vragen samen uit tientallen boeken over Utrecht, kranten, websites en eigen weetjes. En we haalden onze vragen uit rondleidingen van Gilde Utrecht en enkele Utrecht-lezingen die we organiseerden in samenwerking met Bibliotheek Utrecht op de Neude.

Niet alle vragen hebben we gebruikt bij de quizzes zelf, maar de hele pot met 250 vragen hebben we in dit boek, een idee van uitgever WBOOKS in Zwolle, op een rijtje gezet. U kunt daarmee testen wat u zelf allemaal weet of de vragen gebruiken bij een groepsuitje of een leuke eigen *Utreg-kwisavond*. En weet u het antwoord niet, de antwoorden staan achterin en zo steekt u weer iets op van Utrecht, *ons stadsje*.

Rest nog wie de winnaar was van De Groate Utreg Kwis 2022: team De Bierkaai. De teamnaam is op de U-trofee gezet die in Het Utrechts Archief voor eeuwig wordt bewaard. De winnende deelnemers kregen ook ieder een eigen U-trofee (een baksteen in de vorm van een U gemaakt uit resten van het voormalige Paleis Lofen), beschikbaar gesteld door de projectorganisatie Paleis Lofen/DomUnder.

Ton van den Berg (Koos Marsman),
Peter Gieling en Willem Spee
Organisatoren De Groate Utreg Kwis
Utrecht, april 2023

De Groate Utreg Kwis werd mede mogelijk gemaakt door:

Gemeente Utrecht, Het Utrechts Archief, ZIMIHC, Provincie Utrecht, KF Heinfonds, Bibliotheek Utrecht, FC Utrecht, stichting OAMW, vereniging Oud-Utrecht, Gilde Utrecht, organisatie 900 jaar Utrecht, RTV-Utrecht en De Utrechtse Internet Courant (DUIC).

Vraag 049

Het Utrechtse Rosarium in Oudwijk werd aangelegd tussen 1911 en 1913 door tuinarchitect J.J. Denier van der Gon en was een initiatief van de:

- A Rozenkwekers
- B Gemeente Utrecht
- C Buurtbewoners
- D Begraafplaats St. Barbara



Vraag 050



D'66-raadslid Machteld Versnel (1940-2019) trok in de jaren '80 de aandacht met 'De trui van Machteld'. Waar ging dit over?

- A Breien tijdens raadsdebatten
- B Dragen van mannentruien
- C Pleidooi voor energiebesparing
- D Voorstel voor ambtenarenkleding



Hans en Machteld Versnel bij een manifestatie op de Ganzenmarkt in 2007

Vraag 051



Het in 1873 door de Congregatie van de Zusters van Liefde gestichte St. Andreasgasthuis, of St. Andreasgesticht, stond aan de Springweg. Nu is het een appartementengebouw. Wat was de bijnaam die de Utrechters aan de Zusters gaven?

- A De brengers van Barmhartigheid
- B De krogen van Barmhartigheid
- C De zusters van Barmhartigheid
- D De bruiden van Barmhartigheid

Vraag 052

Haarlem is dé hofjesstad van Nederland. Nu kent Utrecht ook veel hofjes, maar die zijn meestal niet in een carré gebouwd zoals in Haarlem, maar aan de weg. Dit soort hofjes worden ook wel straathofjes genoemd. Waar of niet waar?

- A Waar
- B Niet waar



Vraag 053



Het Duitse Huis ligt op het terrein van Grand Hotel Karel V bij de Springweg. Het huis wordt zo genoemd omdat:

- A De Duitsers het in de Tweede Wereldoorlog in bezit namen
- B De bekende Duitse immigrant Wilhelm Hunkemöller er ooit woonde
- C Het een onderkomen was van Duitse handelaren in Keulse potten en pannen
- D Geen van bovenstaande antwoorden

Vraag 054

Waar staat nog steeds de eerste moskee voor de Marokkaanse gemeenschap in Utrecht?

- A Kanaalstraat
- B Berlagestraat
- C Bemuurde Weerd O.Z.
- D Attleplantsoen

Vraag 055



In en rond 1905 was er wekelijks sprake van een vrijdagse rondgang door de stad. Waarom was dit?

- A Er mocht op die dag gebedeld worden
- B Als protest tegen drinken van alcohol
- C Een stille tocht van de oud-katholieken
- D Een socialistenprotest tegen lage lonen



Vraag 096

Tijdens welke oorlog is de Hollandse Waterlinie daadwerkelijk succesvol gebleken, behalve voor de stad Utrecht?

- A De Tweede Wereldoorlog
- B De 80-jarige oorlog
- C De Hollandse Oorlog in het rampjaar 1672
- D De Franse bezettingstijd (1795-1813)

Vraag 097

In WOII was de Maliebaan het middelpunt van 'de stad der beweging'. Om welke 'beweging' gaat het hier?

- A De Duitse Zwarthemden
- B De NSB
- C De Utrechtsche Wandelclub
- D De NSDAP

Vraag 098

Om boetes te voorkomen, want het was verboden een bevriend staatsman te beledigen, riepen demonstranten, tijdens de oorlog in Irak, 'Bush, molenaar' in plaats van 'Bush, moordenaar'. Dit wordt nog altijd, met een kunstvoorwerp van Hugo Kaagman, herdacht. Waar kun je het zien in de stad?

- A In de Agnietenstraat op de muur van het Centraal Museum
- B Op de Ganzenmarkt op de muur van het Stadhuis
- C In de Catharijnesteeg op de zijkant van de Catharijnekerk
- D Op de Binnenplaats van Paushuize aan de Kromme Nieuwegracht



Vraag 099



Op 12 mei 1985 braken er grote rellen uit in Utrecht tijdens een zeer omstreden bezoek van Paus Johannes Paulus II. Welke bijnaam kreeg de paus?

- A De Poolse Paus
- B Jodocus
- C Popie Jopie
- D Paaps Jochie



Vraag 100

Utrecht heeft volgens archeologen een heel bijzondere pijl uit de Romeinse tijd. Wat is er zo bijzonder aan?

- A Exemplaar geheel van brons
- B Voorzien van handtekening maker
- C Oudste nog geheel gave ballistapijl ter wereld
- D Bevat bloedsporen

Vraag 101

'Het Schrickelik Tempeest'. Waar staat dat voor?

- A De pestepidemie in 1636
- B Een vernietigende storm in 1674
- C De vuurstapel waarop 'heksen' werden verbrand tijdens de 16 eeuw
- D Een theatervoorstelling over de moord op burgemeester Proys in 1425

Vraag 102

Eind jaren '90 was er in de gemeente Vleuten-De Meern hevig verzet tegen de mogelijke annexatie door Utrecht. Welke vakbondsleider uit De Meern was een van de gezichten van dit verzet?

- A Arie Groenevelt
- B Wim Kok
- C Agnes Jongerius
- D Herman Bode

Vraag 103

In de tijd van de Belgische Opstand (1830-1831) waren de anti-Belgische en anti-katholieke gevoelens sterk toegenomen. De bouw van welke Utrechtse kerk in 1837 gaf een nieuwe impuls aan die gevoelens?

- A St.-Willibrorduskerk
- B St.-Catharinakerk
- C St.-Martinuskerk
- D St.-Augustinuskerk



Vraag 104

Een van de bekendste Polaroid-fotografen en rozenverkopers in Utrecht was de heer Singh. In 2018 ging hij terug naar zijn geboorteland:

- A Sri Lanka
- B Indonesië
- C Bangladesh
- D India

Vraag 105



De voorgevel van café en filmhuis Springhaver aan de Springweg is ontworpen door een Utrechtse architect. Welke?

- A Mart van Schijndel
- B Ben van Berkel
- C Henk Dam
- D Natascha Drabbe

Vraag 106

De straatnaam Plompetorengracht is nog niet zo oud. Hoe heette de straat voorheen?

- A Verlengde Drift
- B Nieuwegracht bij de Plompetoren
- C Achter de Keizersgracht
- D Verlengde Van Asch van Wijckskade

Vraag 107

Er was tot voor kort heel weinig bekend over de oudste bewoning binnen de gemeentegrenzen. Bij archeologisch onderzoek op de Uithof werd die geschiedenis met heel veel jaren verlengd. Sinds wanneer is er bewoning geweest?

- A ca. 11.000 voor Christus
- B ca. 51.000 voor Christus
- C ca. 2.900 voor Christus
- D ca. 700 voor Christus



Vraag 108

Café Dikke Dries, op de hoek van de Willemstraat en Waterstraat in Wijk C, werd in 1936 eigendom van Dries de Winter naar wie het café genoemd werd. Hoe heette het café voor die tijd?

- A Café Vermeulen
- B De Zanzibar
- C Café Wijk C
- D De Pomp

Vraag 109



Schertsend over de vele macht van Cório in Utrecht werd de stad tijdens de verkiezingen in 2005 'Cório-city' genoemd. Wie of wat was Cório?

- A Eigenaar van de Jaarbeurs
- B Eigenaar van Utrecht Science Park
- C Eigenaar van Hoog Catharijne
- D Eigenaar van FC Utrecht



Vraag 110

Tijdschrift Oud-Utrecht wijdde in 2022 een dubbelnummer aan 50 jaar zorg voor Utrechts erfgoed. Wie was de eerste officieel aangestelde bouwhistoricus van Utrecht?

- A Frans Kipp
- B Tarq Hoekstra
- C Renger de Bruin
- D René de Kam

Vraag 111



De Rodebrug ligt over de rivier de Vecht die in 1338-1339 vanaf deze plek gekanaliseerd werd. De rivier kreeg toen de (later verdwenen) naam:

- A Nye Vecht
- B Vechtkanaal
- C Vechtse Vaart
- D Vechtse Rijn



Gezicht over de Vecht, met op de achtergrond de Rodebrug, een tekening van P. van Loon uit 1855



Vraag 187



Krachtsportvereniging De Halter (opgericht 1921) bracht tal van bekende worstelaars voort. Welke naam hoort **NIET** in dit rijtje thuis?

- A Anton Geesink
- B Loek Alflen
- C Gerard Ram
- D Joop Mackaay

Vraag 188



In 1955 vierde Utrecht het bevrijdingsfeest met neonverlichting op de gebouwen van de PUEM aan de Catharijnesingel. Waar stond de afkorting PUEM voor?

- A Publieke Utrechtse Energie Maatschappij
- B Provinciale Utrechtse Electriciteits Maatschappij
- C Power Union Electrical Motors
- D Provinciale Utrechtse Energie Maatschappij

Vraag 189

Cees van Leeuwen (1943-2018) was oprichter van de Bluesroute die in 2008 voor het laatst plaatsvond. Van Leeuwen was ook lange tijd eigenaar van café:

- A De Rat
- B De Lange Juffer
- C De Morgenster
- D De Bunkerbar

Vraag 190

Rijen belangstellenden stonden er voor de *danceclub* aan de Potterstraat tussen 2005 en 2012. Over welke discotheek hebben we het?

- A Derrick
- B Cartouche
- C Club Monza
- D Fellini



Een voedseldropping verbeeld in een lichtsculptuur, op de voorgevel van het PUEM-hoofdkantoor in 1955

Vraag 191

Het politiek cultureel centrum ACU, Voorstraat 71, is gevestigd in een voormalig bedrijfspand van de ACU. Waar staan die letters voor?

- A Accu Centrale Utrecht
- B Aksie Centrum Utrecht
- C Auto Centrale Utrecht
- D Alarm Centrale Utrecht e.o.

Vraag 192



De buurtvereniging van de Zeven Steegjes is meteen na de Tweede Wereldoorlog opgericht. Wat is de naam van deze buurtvereniging?

- A Irene
- B Beatrix
- C Margriet
- D Kockstraat



Vraag 193

In 1968 vond de tweede popmanifestatie *Flight to Lowlands Paradise* plaats. Jimi Hendrix was de topact en speelde toen voor het eerst in Nederland. Waar of niet waar?

- A Waar
- B Niet waar

Vraag 194

Voetballer Tonny van der Linden scoorde in 1958 de goal waarmee DOS landskampioen werd. Hij kreeg bij zijn afscheid bij DOS in 1967 van het bestuur een lege envelop. Waar of niet waar?

- A Waar
- B Niet waar

Vraag 195

De Carnavals Federatie Utrecht levert ieder jaar een stadsprins en sinds enkele jaren een stadsprinses, met de naam:

- A Martina
- B Bernolda
- C Leemputte
- D Trijn

Vraag 196

De Ronde van Spanje, de Vuelta, startte in 2022 in Utrecht. Welke band/artiest schreef het Utrechtse Vuelta-lied?

- A Blaudzun
- B Verborgten Bende
- C Colin Benders (Kytman)
- D Jan van Piekeren

Uitgave

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

Tekst en redactie

Ton van den Berg, Peter Gieling en Dick Goosen

Tekstcontrole:

Gonnie Kaptein en Antoinette van Putten

Beeldredactie:

Dick Goosen

Vormgeving

Richard Bos

© 2023 WBOOKS

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.

© c/o Pictoright Amsterdam 2023.

ISBN 978 94 625 8524 9

NUR 693





Wat weet jij van Utrecht? De Groate Utreg Kwis stelde de vragen en hierbij nu ook de antwoorden. Speel de kwis zelf of maak er een leuke De Groate Utreg Kwisavond van met familie en/of vrienden.

Tijdens de viering van 900 jaar Utrecht was De Groate Utreg Kwis onder leiding van kwismaster Koos Marsman een groot succes met vijf televisieuitzendingen bij RTV-Utrecht. Alle vragen die toen gesteld werden en nog veel meer, samen in een boek. En weet je het antwoord niet, hier alle antwoorden en extra informatie. Zo steek je weer veel op over ons *stadsjie Utreg* en daar gaat het toch om...